



QORTI TAL-APPELL

IMĦALLFIN

ONOR. IMĦALLEF GIANNINO CARUANA DEMAJO
(President)

ONOR. IMĦALLEF TONIO MALLIA
ONOR. IMĦALLEF ANTHONY ELLUL

Seduta ta' nhar il-Ħamis, 11 ta' Frar, 2021.

Numru 3

Rikors numru 184/2000/2 PC

Caroline Spiteri

v.

John Spiteri

1. L-attriċi Caroline Spiteri appellat u l-konvenut John Spiteri ppreżenta appell inċidentali mis-sentenza tal-Qorti tal-Maġistrati (Għawdex) Ġurisdizzjoni Superjuri Sezzjoni Familja fit-12 ta' Marzu 2019. Kontestwalment, l-istess partijiet ippreżentaw ukoll appell u appell inċidentali minn sentenza oħra mogħtija fl-istess data fil-kawża bin-numru 13/2011 fl-ismijiet inversi. Għalkemm il-*causa petendi* f'dawn iż-żewġ kawżi hija differenti, it-tnejn li huma jittrattaw il-firda bejn il-partijiet.

2. Quddiem l-ewwel Qorti:

2.1. Permezz ta' rikors ipprezentat fil-Qorti tal-Maġistrati (Għawdex)

Superjuri Sezzjoni Familja fis-17 ta' Ottubru tas-sena 2000, l-attriċi ppremettiet:

'Illi hija żżewġet lill-konvenut fis-seba u għoxrin (27) ta' Novembru tas-sena elf disa' mija u wieħed u tmenin (1981) u miż-żwieġ tagħhom kellhom żewġ ulied u ċioe' Rose Spiteri li twieldet fil-ħamsa (5) ta' Ottubru tas-sena elf disa' mija u tlieta u tmenin (1983) u Joseph Spiteri li tweled fil-ħdax (11) ta' Mejju tas-sena elf disa mija u disgħin (1990);'

'Illi l-ħajja matrimonjali ta' bejnithom m'għadhiex iktar possibbli u dan minħabba sevizzi, moħqrija, ġlied u abbandun u għar-raġunijiet oħra gravi li wkoll jagħtu lok għas-separazzjoni personali, kif jiġi ppruvat dettaljatament waqt is-smiegħ tal-istess kawża;'

'Illi wkoll il-ħajja matrimonjali m'hijiex aktar possibbli minħabba li ż-żwieġ tkisser irrimedjabilment;'

'Illi l-attriċi trid li tiġi ppronunzjata s-separazzjoni personali bejnha u bejn żewġha, li jingħataw il-provvediment dwar il-kustodja u manteniment tal-minuri u li tiġi xjolta l-kommunjoni tal-akkwisti, kif ukoll li hija tiġi awtorizzata li tgħix fid-dar taż-żwieġ flimkien maż-żewġ uliedha minuri ad esklussjoni tal-konvenut żewġha, John Spiteri.'

U talbet lill-konvenut jgħid għaliex m'għandhiex il-Qorti:

'1. Tippronunzja s-separazzjoni bejn il-kontendenti u dan għar-raġunijiet fuq imsemmi u għar-raġunijiet l-oħra li jirriżultaw fil-kors tal-kawża;

"2. Konsegwentement tiddikjara li l-konvenut iddekada mid-drittijiet tiegħu kif kontemplati fl-artikoli tmienja u erbgħin (48) sa wieħed u ħamsin (51) tal-Kodiċi Ċivili, Kap sittax (16) tal-Liġijiet ta' Malta;

"3. Tiddikjara xjolta l-kommunjoni tal-akkwisti ġia eżistenti bejn il-kontendenti;

“4. Tillikwida l-istess kommunjoni u tiddividiha skont il-liġi, dejjem salv li ntalab hawn fuq u bil-komminazzjonijiet applikabbli fil-konfront tal-konvenut skont il-liġi;

“5. Tordna l-kustodja tal-minuri, Rose u Joseph Spiteri tiġi fdata f’idejn l-attriċi;

“6. Tiffissa r-retta alimentari pagabbli mill-konvenut lill-attriċi u lill-minuri Rose u Joseph Spiteri;

“7. Tawtorizzha li tgħix fid-dar taż-żwieġ bin-numru disgħa (9), Triq il-Bennejja, Xewkija, Għawdex flimkien ma’ wliedha minuri, Rose u Joseph Spiteri ad esklussjoni tal-konvenut żewgħa, John Spiteri.

“Bl-ispejjeż, kompriżi dwk tal-proċeduri quddiem din il-Qorti fil-kompenza tagħha bħal Qorti ta’ Ġurisdizzjoni Volontarja (rikors numru 65/00G7) u bl-ingunzjoni tal-istess konvenut għas-subizzjoni li għaliha minn issa huwa mħarrek.’

2.2. Għalkemm notifikat, il-konvenut baqa’ kontumaċi;

2.3. Fis-seduta quddiem l-assistent ġudizzjarju tal-1 ta’ Lulju 2010¹ l-attriċi ddikjarat il-provi tagħha magħluqa u l-kawża tħalliet għall-provi tal-konvenut.

2.4. Wara li l-konvenut kien diġa` ressaq xi provi u għamel kontro-eżami tal-attriċi darbtejn, din ta’ l-aħħar ippreżentat rikors² li permezz tiegħu rrilevat li l-konvenut qatt ma ppreżenta nota ta’ eċċezzjonijiet f’din il-kawża u għalhekk jinsab kontumaċi. Konsegwentement talbet lill-Qorti sabiex (i) ma tippermettix lill-konvenut jipproduċi xhieda tiegħu jew li jagħmel kontro-eżamijiet tax-

¹ Fol. 819.

² Fol. 933.

xhieda tal-attriċi; (ii) il-proċess jiġi rimess lill-Qorti; (iii) kwalunkwe atti li saru mil-legali tal-konvenut jiġu lkoll sfilzati; u (iv) li l-kawża titħalla għat-trattazzjoni finali;

2.5. B'deċiżjoni tat-3 ta' Diċembru 2010,³ il-Qorti ddeċidiet illi *'billi l-attriċi ħalliet dan iż-żmien kollu jgħaddi qabel ma ġibdet l-attenzjoni tal-Qorti għall-fatt li l-konvenut jinsab kontumaċi, tiċġad it-talba għall-isfilz tal-provi ġia prodotti mill-konvenut, b'dan illi l-istess konvenut ma jkunx awtorizzat iressaq ebda provi godda'*;

2.6. Fis-17 ta' Mejju 2011 il-konvenut ippreżenta kawża bin-numru 13/2011 fl-ismijiet inversi wara li ngħata l-awtorizzazzjoni tal-Qorti tal-Maġistrati (Għawdex) Ġurisdizzjoni Superjuri, Sezzjoni tal-Familja.⁴ Permezz tal-imsemmija kawża talab lill-istess Qorti tiddikjara u tippronunzja s-separazzjoni personali bejn il-kontendenti minħabba tortijiet unikament u esklussivament imputabbli lill-konvenuta peress li hija ħatja ta' adulterju fil-konfront tiegħu; tiddikjara li per konsegwenza hija tilfet kull dritt elenkat fl-Artikolu 48 tal-Kap. 16 inkluż id-dritt li tingħata manteniment; tiddikjara li l-partijiet iddekadew mid-drittijiet ta'

³ Fol 946

⁴ Ittra tal-4 ta' Marzu 2011 a fol. 668 u digriet tal-4 ta' Mejju 2011 a fol. 6 tal-proċeduri 13/2011 fl-ismijiet **John Spiteri v. Caroline Spiteri**. B'digriet tat-28 ta' Ġunju 2011 il-Qort tat permess lill-attriċi odjerna tappella minn dan id-digriet (fol. 669 tal-proċess 13/2011) iżda b'sentenza mogħtija fit-3 ta' Frar 2012, l-appell tagħha ġie miċħud (Appell Civili Numru. 216/2011/1 fl-ismijiet **John Spiteri versus Caroline Spiteri**)

eredità reċiproċi; tiddikjara xolta l-komunjoni tal-akkwisti eżistenti bejn il-partijiet, tillikwida l-istess u tqassamha bejn il-partijiet; tapplika kontra l-konvenuta d-dispożizzjonijiet tal-Artikolu 48 sa 51 tal-Kodiċi Ċivili;

2.7. Minn hemm 'il quddiem il-kawża bdew jinstemgħu flimkien;

2.8. Permezz ta' rikors ippreżentat fil-15 ta' Frar 2019, il-konvenut talab lill-Qorti tikkonverti dawn il-proċeduri minn dawk ta' firda personali għal divorzju, u dan skond l-Artikolu 66F tal-Kodiċi Ċivili, u konsegwentment tvarja t-talbiet ta' separazzjoni għal dawk ta' divorzju;

2.9. Permezz ta' sentenza mogħtija fit-12 ta' Marzu 2019, l-ewwel Qorti wara li rat l-atti tal-kawża u dawk tal-kawża 13/2011, iddeċidiet:-

'Talba għad-divorzju:

"Permezz tat-talba tiegħu tal-15 ta' Frar 2019, il-konvenut qed jeżerċita d-dritt mogħti bl-emendi li saru għall-Kodiċi Ċivili bl-Att XIV tal-2011 li introduċa d-divorzju f'pajjiżna, u partikolarment bl-artikolu 66F tal-istess Kodiċi sabiex jitlob li t-talba għas-separazzjoni f'din il-kawża tinbidel f'waħda għall-pronunzjament tad-divorzju. L-attriċi mhix topponi t-talba. Madankollu l-Qorti hija marbuta xorta waħda li tikkonstata illi l-kondizzjonijiet maħsuba fl-artikolu 66B tal-Kap. 16 biex tirnexxi talba għad-divorzju ġew sodisfatti.

"Jidher li l-ewwel kundizzjoni meħtieġa taħt is-sub-inciz (a) tal-artikolu 66B tal-Kap. 16 ġiet sodisfatta, billi tenut kont iż-żmien li ilha pendenti din il-kawża, żgur li l-partijiet ilhom iżjed minn erba' (4) snin separati de facto fl-aħħar ħames snin.

“It-tieni rekwiżit taht is-sub-inċiż (b) tal-istess artikolu ġie wkoll sodisfatt, billi wara dawn is-snin kollha ta’ separazzjoni, żgur li ma baqa’ ebda prospett ta’ raġonevoli għar-rikonċiljazzjoni bejn il-miżżewġin.

“Dwar it-tielet rekwiżit taht is-sub-inċiż (c) ta’ dan l-artikolu, jirriżulta li pendente lite l-konvenut kien tenut imantni lil martu. Dan l-obbligu jidher li l-konvenut baqa’ jwettqu tul il-żmien kollu li ilha għaddejja din il-kawża, flief għal xi okkazzjonijiet sporadiċi li pero’ ma baqgħux jiġu ripetuti.

“Għalhekk ma jibqa’ ebda raġuni għaliex il-Qorti m’għandhiex tilqa’ din it-talba.

“...

“Għal dawn il-motivi, tiddeċidi l-kawża billi:

“(i) Tilqa’ l-ewwel talba (kif konvertita f’waħda ta’ divorzju) u tippronunzja d-divorzju bejn il-kontendenti, John u Caroline Spiteri, u tiddikjara maħlul iż-żwieġ celebrat bejniethom fis-27 ta’ Novembru elf disa mija u wieħed u tmenin (1981);

“(ii) Tilqa’ t-tieni talba biss sa fejn tiddikjara li minhabba x-xoljimnet taż-żwieġ, il-kontendenti ddekkadew mid-dritt ta’ suċċessjoni reċiproka;

“(iii) Tilqa’ t-tielet talba u tiddikjara xolta l-komunjoni tal-akkwisti eżistenti bejn il-kontendenti;

*“(iv) Tipprovdi dwar ir-raba talba billi tassenja lil kull parti dawk il-beni mmobbli u mobbli kollha kif imfisser fil-korp ta’ din is-sentenza fil-parti ntitolata: **“Assenjazzjoni tal-beni formanti parti l-Komunjoni tal-Akkwisti tal-partijiet”**; għall-fini tal-assenjazzjoni tal-beni mmobbli tinnomina lin-Nutar dottor Paul Pisani, biex jippubblika l-kuntratt relattiv fl-uffiċċju tiegħu, nhar is-Sibt 27 ta’ April 2019 fil-ħdax ta’ filgħodu, (11.00am.), u lill-avukat dottor Claire Caruana biex tidher għall-eventwali kontumaci; bl-ispejjeż ta’ dan il-kuntratt jinqasmu bejn il-partijiet;*

“(v) Tipprovdi dwar il-ħames talba billi tiddikjara l-mertu eżawrit, billi illum it-tfal komuni laħqu l-eta’ maġġioritarja tagħhom;

“(vi) Tilqa’ s-sitt talba u tiffissa r-retta alimentari li għandha tibqa’ tiġi pprestata mill-konvenut lill-attriċi għaliha, fis-somma ta’ erba’ mija u ħamsin ewro (€450) fix-xahar, b’effett mill-ewwel ta’ April 2019, u dana għal perjodu ta’ seba’ snin (7) mid-data ta’ din is-sentenza;

“(vii) Tiċċad is-seba’ talba għar-raġuni li d-dar tax-Xewkija ġiet assenjata lir-raġel, u l-attriċi ilha sa minn żmien qabel ma bdew dawn il-proċeduri, tirrisjedi fid-dar tan-Nadur, li issa ġiet assenjata lilha.

“L-ispejjeż tal-kawża, inklużi dawk dwar it-talba għad-divorzju, għandhom jiġu ssoportati mill-konvenut, flief għal dawk tad-diversi periti komputisti nominati, li għandhom jiġu ssoportati ugwalment mill-kontendenti, inkwantu li t-tnejn li huma ma setgħux ma kienux jafu li dan in-negozju jappartjeni lill-assi parafernali tal-konvenut, u konsegwentement it-talba biex jiġi stabbilit il-valur tal-avvjament tan-negozju tiegħu kienet inutili.

“Fl-aħħarnett tordna lir-Registratur tagħha sabiex a tenur ta’ dak li jipprovd i s-subinċiż (4) tal-artikolu 66A tal-Kap. 16, tavża fi żmien xahar mil-lum, lid-Direttur tar-Reġistru Pubbliku ta’ Għawdex b’din id-deċiżjoni tagħha, biex tiġi reġistrata skont il-liġi.”

3. L-attriċi appellat minn din is-sentenza u ilmentat:-

3.1. Fejn ġie deċiż illi l-avvjament tan-negozju ma kienx jappartjeni lill-komunjoni tal-akkwisti;

3.2. Bil-mod kif il-Qorti assenjat il-beni mmobbli u mobbli formanti parti mill-komunjoni tal-akkwisti tal-partijiet; u

3.3. Fejn ġie deċiż li r-retta alimentari ffissata kellha titħallas għal seba’ snin biss.

4. Rat illi filwaqt li l-konvenut appellat wieġeb illi l-appell għandu jkun miċħud bl-ispejjeż taż-żewġ istanzi kontriha, ippreżenta appell inċidentali mill-istess sentenza. L-aggravji huma:

4.1. Inkwantu ġie attribwit unikament lilu t-tort tat-tifrik taż-żwieġ;

4.2. Li l-ewwel Qorti kellha tasal għall-konklużjoni li ż-żwieġ tfarrak unikament tort tal-mara minħabba r-relazzjoni li hija kellha ma Joseph Bonnici u konsegwentement hija titlef kull jedd għall-manteniment u titlef ukoll kull dritt li titħallas tal-profitti li saru bil-ħidma tiegħu mid-data tal-adulterju;

4.3. Irrispettivament meta seħħ l-adulterju, dan kiellu jwassal għall-effetti sanzjonarji kkontemplati fil-liġi, ossija li martu ma għandhiex dritt titħallas manteniment mingħandu u lanqas għandha dritt tal-profitti min-negozju tiegħu;

4.4. L-ewwel Qorti għamlet żball fil-komputazzjoni tal-komunjoni tal-akkwisti, senjatement: (i) fl-ammont ta' flus depożitati fil-banek; (ii) fil-valur attribwit lill-polza ta' assigurazzjoni peress li l-istess m'għandha ebda valur; u (iii) fil-profitti eżagerati attribwiti lin-negozju tiegħu;

4.5. Li ma kellux, fiċ-ċirkostanzi, ibati l-ispejjeż ta' żewġ kawżi waħdu.

5. Tqis li fiċ-ċirkostanzi jkun aktar prattiku li l-aggravji tal-partijiet jiġu kkonsidrati skont l-istess sekwenza tematika segwita fil-Prim'Istanza, ċioe`:- (i) il-ħtija għat-tifrik taż-żwieġ; (ii) dekadenza mid-drittijiet konjugali; (iii) manteniment; (iv) likwidazzjoni tal-komunjoni tal-akkwisti; (v) assenjazzjoni tal-beni formanti parti mill-komunjoni tal-akkwisti; (vi) il-kap tal-ispejjeż.

Konsiderazzjoni.

Responsabbiltà.

6. Illi dan huwa l-mertu tal-ewwel aggravju tal-appell inċidentali tal-konvenut. Huwa jilmenta illi ma tressqet l-ebda prova li permezz tagħha ġew sostanzjati l-akkużi li l-mara għamlet fil-konfront tiegħu b'dan illi l-ewwel Qorti ma kellhiex titfa' t-tort kollu fuqu. Isostni anzi li l-ewwel Qorti kellha tagħti t-tort għat-tifrik taż-żwieġ lill-mara minħabba adulterju meta kienu għadhom flimkien.

7. F'dan ir-rigward l-ewwel Qorti qalet:-

'Fl-affidavit tagħha tas-16 ta' Marzu 2004, l-attriċi spjegat f'ċertu dettal x'wassal għat-tifrik ta' dan iż-żwieġ. Tgħid li qabel iżżewwġu l-konvenut kien raġel differenti u kumplimentuż. Imma wara ma baqax jistmagħha u jirrispettaha bħal meta kienu għadhom jinnamraw. Kellu l-vizzji tax-

xorb u d-droga, u meta kien ikun taħt l-influwenza ta' dawn is-sustanzi, kien jidh'ol id-dar tard bil-lejl irrabjat u jfittex li jaqbad xi ġlieda. Ġieli refa' jdejh fuqha u anke heddidha b'arma tan-nar li kellu. Hija madankollu kienet tibza' tirrappurtah lill-Pulizja minhabba t-theddid li kien jagħmlilha. Is-sitwazzjoni ftit inbidlet meta kienu ġew it-tfal. Anzi tgħid li-tfal rabbiethom waħedha u l-konvenut ftit li xejn kien jagħtiha għajnuna, lanqas finanzjarja, tant li kemm il-darba kellha tirrikorri għall-għajnuna mingħand familjarji tagħha u ħbieb, u dan minkejja li kien jaqlagħha tajjeb min-negozju tiegħu, tant li dejjem kellu dgħajsa u diversi vetturi u ma kienx joqgħod lura biex joħroġ jiddeverti mal-ħbieb. Tant ħżienet ir-relazzjoni ta' bejniethom li spiċċaw biha u t-tfal jirrisjedu n-Nadur fir-residenza ta' omm l-attriċi, u l-konvenut fid-dar tax-Xewkija jew fuq il-lanċa tiegħu.

“Din is-sitwazzjoni ġiet bejn wieħed u ieħor ikkonfermata minn omm l-attriċi u oħtha fix-xhieda tagħhom.

*“Il-konvenut, da parti tiegħu, ma ċaħad xejn minn dak li qalet martu, għajr illi fir-rigward tal-aspett finanzjarju qal li kien xtralha karozza, kien iħallas il-kera tat-tifla meta kienet tistudja Malta, xtrala wkoll karozza, u anke lit-tifel kien jgħinu bil-moħbi ta' ommu, għax inkella din kienet titolbu iżjed flus. Huwa pero' žied jakkuża lil martu b'adulterju ma' wieħed li kellu garage ħdejn id-dar tiegħu ix-Xewkija. In sostenn ta' dan ġew prodotti ritratti li juru lil martu f'qagħdiet kompromettenti, u li xehdet dwarhom ċerta **Josephine Portelli** li sakemm skopriet dawn ir-ritratti, kienet għadha f'relazzjoni ma' dan ir-raġel. Imma, kif fissret l-istess xhud, dawn ir-ritratti, mhux datati, sabithom fis-sena elfejn u tlieta (2003), meta il-kontendenti kienu ġia separati de facto, u allura m'hemmx prova konvinċenti fil-grad meħtieġ mil-ligi, li dan l-adulterju seħħ anke qabel ma ġiet istitwita l-ewwel kawża u li seta' tassew kien ir-raġuni vera tal-firda. L-asserzjoni li għamel il-konvenut fin-Nota tal-Osservazzjonijiet tiegħu tal-15 ta' Frar 2019, li dawn ir-ritratti ttieħdu bejn il-31.12.2000 – 30.04.2001 u li din ir-relazzjoni kienet ilha għaddejja mill-1999, bl-ebda mod ma ġiet ippruvata.*

“Jirriżulta għalhekk li l-ħtija għat-tifrik ta' dan iż-żwieġ tista' tiġi attribwita lill-konvenut minhabba sevizzi, ġlied, moħqrija u abbandun, kif indikat mill-attriċi fiċ-ċitazzjoni tagħha.”

8. Kuntrarjament għal dak allegat mill-konvenut fl-appell inċidentali tiegħu, ma jirriżultax li l-kawża nbdiet bi premessi foloz u lanqas jirriżulta li kien biss meta r-raġel sar jaf bl-adulterju, ċioe` bejn l-aħħar tas-sena 2003 u l-bidu tas-sena 2004, li r-relazzjoni bejn il-kontendenti verament tfarrket.

9. L-attriċi ppreżentat il-kawża fis-17 ta' Ottubru tas-sena 2000. L-attriċi tenniet kemm-il darba, permezz ta' affidavits u xhieda *viva voce*,⁵ li l-kawża tat-tifrik taż-żwieġ bejn il-partijiet kienet in-nuqqas ta' rispettt da parti tal-konvenut fil-konfront tagħha. Tgħid li ltaqgħu meta hija kellha biss ħmistax-il sena u żżewġu ftit aktar minn sena u nofs wara. Issostni li filwaqt li qabel ma żżewġu l-imġieba tal-konvenut kienet tajba, wara ż-żwieġ huwa qatt ma assumma l-obbligi tiegħu lejn il-familja u baqa' joħroġ ma' sħabu sas-sagħtejn ta' filgħodu, jixrob u jpejjep, inkluż droga, filwaqt li lilha kien iħalliha d-dar. Kien ifittex ukoll nisa oħra filwaqt li lilha kien ifittixha biss fejn jaqbel lilu u meta jkun id-dar dejjem jaqbad xi argument magħha, jgħajjat, jgħajjarha u xi drabi kien ukoll isawwatha, itiha bil-ponn u saħansitra jagħmel għaliha b'xi sikkina jew arma tan-nar. Ittenni kemm-il darba li flus ma kienx jagħtiha u dejjem kienu fil-bżonn. Meta twieldet binthom Rose l-affarijiet marru għall-agħar u b'hekk kienet issib rifuġju fil-familja tagħha li kienu jgħinuha wkoll finanzjarjament. Eventwalment kellhom ukoll tifel, Joseph, iżda l-konvenut kien jinjora lit-tfal ukoll. Tisħaq li kien biss moħħu biex jiddeverti u jixxala mal-ħbieb. Minkejja li kellu introjtu sostanzjali, tant li kien xtara wkoll lanċa, l-attriċi tgħid li kull meta kienet titolbu l-flus għall-bżonnijiet tal-familja kien dejjem jgħidilha li jinsab *broke*. Meta xehdet *viva voce* qalet li sa l-1 ta' Diċembru 2003 kien ilu xi tliet snin itiha ħamsin Lira Maltin (Lm50) fil-ġimgħa għaliha u għat-tfal.

⁵ Fol. 57b – 55, 112 – 131, 430, 739 – 743, 794 – 795, 877 – 886 u 892 – 916.

Wara naqqas dan l-ammont għal tletin Lira Maltin (Lm30) fil-ġimgħa. Tgħid li l-flus li kien itiha ma kinux biżżejjed tant li kellha tissellef il-flus kemm mingħand il-familjari tagħha kif ukoll mingħand barranin. Biex taqla' xi ħaġa żejda għall-bżonnijiet tat-tfal kienet ukoll taħsel il-*farmhouses*. Tant kienet imdejqa li eventwalment marret tgħix id-dar ta' ommha flimkien mat-tfal u għalkemm il-konvenut kien inizjalment għamel żmien imur jiekol u jorqod hemm, eventwalment ma baqax.

10. Kif sewwa qalet l-ewwel Qorti, il-verżjoni tal-attriċi ġiet fil-parti l-kbira ikkonfermata minn ommha Rose Said⁶ u oġġha Domenica Vella.⁷ Madanakollu, il-konvenut jisħaq u jinsisti li l-verżjoni attriċi hi fażulla tant li omm l-attriċi stess qalet kemm kienet tirrispettah.

11. Dak li effettivament qalet Rose Said, appart li korraborat il-verżjoni ta' bintha, kien iżda li minkejja li l-konvenut kien iġib ruħu b'mod deplorevoli għall-aħħar, huma baqgħu juruh rispett. Mhux il-każ li omm l-attriċi xehdet li kellhom relazzjoni tajba kif qal il-konvenut fl-appell inċidentali:

'Mingħadna dejjem rispett ra. Rabbejnielu familja u huwa dejjem show off u qatt ma ridt jagħtiha lill-martu flus biex tgħix hija u uliedu. Xtarha lanċa kbira u dejjem jigri fuq il-baħar u lill-martu u lill-uliedu jistmagħhom ta' żibel. Jien kien iwegġali qalbi bil-kliem oxen li kien jgħidilha lil-martu. Jheddidha u saħansitra jerfa idejh fuqha u il-flus li kien jaqla dejjem għal

⁶ Fol. 68 – 70.

⁷ Fol. 102 – 104.

kapriċċi tiegħu. Meta t-tifla tiegħi kienet titolbu xi flus jew biex tħallas il-privat ta' uliedha jew għal haġa jew oħra, ir-risposta tiegħu dejjem kienet li ma kellux u li jekk riedet il-flus messa' toħroġ taħdem ...

"Kif diġa spjegajt aktar il-fuq, jien li niġi omm martu kont insajjarlu u dejjem naqleb lilu l-ewwel. Però huwa kien sikwit jargumenta waqt l-ikel u jaqbad u jqum minn postu biex isawwat lil binti. Kont inwissih biex ma jibqax jagħmel hekk iżda kien kollu ta' xejn għax meta bniedem ikun jieħu l-alcohol u d-droga vera ma jkunx jaf x'jagħmel. Meta kien jibda jargumenta anke l-ħobża minnu idu kien iwaddab fl-art. Kont nipprova nwaqqfu imma ma kienx jimpurtah x'inkun ngħidlu. Kien sar qisu annimal u dejjem kien irid li tgħaddi tiegħu.

*"Kont inkellmu bil-kelma t-tajba u ngħidlu li konna niltaqqgħu erbatax (14) il persuna f'dik id-dar u ħadd qatt ma kien iġib ruħu hekk bħalu. Mhux darba jew tnejn kien iqum minn postu fejn ikun jiekol biex isawwat lil Caroline u jheddidha bil-furketta jew sikkina li bihom ikun jiekol ..."*⁸

12. Effettivamente, matul is-smiġħ tal-kawża quddiem l-ewwel Qorti, kemm ta' din il-kawża kif ukoll fil-kawża 13/2011, il-konvenut ma ċaħadx l-aġir abbużiv imputat lilu fil-konfront tal-attriċi. Madanakollu, qiegħed isostni li l-ewwel Qorti żbaljat għaliex qal li l-attriċi ma ressqitx l-aħjar prova dwar l-allegazzjonijiet li għamlet u jisħaq dwar il-fatt li hija ma għamlet l-ebda rapport fil-konfront tiegħu mal-Pulizija.

13. Il-fatt li l-attriċi m'għamlitx rapporti lill-Pulizja ma jfissirx li gidbet. L-attriċi spjegat li l-konvenut kien jheddidha biex ma tirrapurtahx u qatt ma rrapurtatu għaliex kienet tibża':-

'Le m'għamlitx għax kien jheddidni li jekk immur nagħmillu rapport joqtolni u kien jgħidli li aħna għandna s-saħħa u miegħi ma int ser tagħmel xejn...

⁸ Fol. 69 – 70.

“U kien jheddidni li joqtolni, jekk jien immur nirrapurtah joqtolni, kellu revolvrijiet jiġifieri d-dar”⁹

14. Verament li tali armi ma jirriżultawx imniżżla fil-mandat ta' deskrezzjoni a fol. 708 – 710 tal-proċess 13/2011 fl-ismijiet inversi. Iżda dak il-mandat kien ġie eżegwit fil-proprietà tal-partijiet ġewwa x-Xewkija, Għawdex fil-11 ta' Awwissu 2003.

15. Fuq kollox kif qalet l-ewwel Qorti, il-konvenut ma ċaħadx dak li qalet l-attriċi. Huwa kkontesta l-verżjoni attriċi biss¹⁰ mill-aspett finanzjarju billi sostna li kien xtralha karożza, li kien iħallas il-kera tal-flat li t-tifla kienet tikri ġewwa Malta meta kienet tistudja l-Università, u li lit-tifla kien xtralha wkoll karożza kif ukoll makkinarju biex taħdem fil-professjoni tagħha. Żied jgħid li meta t-tifel kien ikun miegħu dejjem temgħu u xtralu kull ma talbu nkluż *card* tal-mobile fix-xahar u li lill-mara kien ukoll iħallsilha manteniment sakemm skopra dwar l-allegat adulterju tagħha. B'daqshekk ma jfissirx li l-konvenut kien raġel eżemplari.

16. Fl-istess nifs l-appellant jinsisti li sa dak iż-żmien kienu għadhom flimkien u kien l-adulterju ta' martu li kkawża t-tifrik taż-żwieġ. Dwar dan irrefera għad-deposizzjoni ta' Joseph Bonnici u Josephine Portelli¹¹ kif

⁹ Fol. 881.

¹⁰ Fol. 132 – 157, kif ukoll fol. 893 tal-proċess numru 13/2011.

¹¹ Fol. 338 - 353 tal-proċess numru 13/2011.

ukoll ir-ritratti eżebiti minn din ta' l-aħħar a fol. 354 – 366 tal-proċess tal-kawża bin-numru 13/2011, deċiża illum ukoll.

17. A fol. 132 *et seq.* tal-proċess il-konvenut xehed li l-attriċi u wliedhom qatt ma għexu fid-dar tax-Xewkija. F'din id-dar jgħix hu meta ma jkunx bnazzi biżżejjed biex jorqod fuq il-lanċa. Jikkonċedi li l-attriċi kienet marret tgħix ma' ommha fin-Nadur fl-1990 u baqgħet dejjem hemm flimkien ma' wliedhom. Għalkemm inizjalment kien jiekol u jorqod fid-dar ta' omm l-attriċi fin-Nadur, eventwalment ma baqax. Il-konvenut żied li kull meta kien jitla' n-Nadur biex jara lill-attriċi, qatt ma kien isibha hemm. Dakinhar il-konvenut ma qalx li l-adulterju tal-attriċi wassal sabiex jitfarrak iż-żwieġ. Anzi, xehed li kien ilu jgħaddilha l-manteniment u meta nduna li r-raġuni għalfejn hija ma riditx li l-pagamenti jidhru kienet sabiex tibbenefika kontemporanjament minn benefiċċji soċjali, beda **jhallasha l-manteniment** permezz ta' ċekk. Fl-istess xhieda l-konvenut qal li kien wara li ra r-ritratti a fol. 354 – 366 tal-proċess numru 13/2011 li rrifjuta li jkompli jhallas il-manteniment lill-attriċi għaliex deherlu li issa għandha l-ħaddieħor min imantniha.

18. Il-ġurisprudenza hi fis-sens li wara li koppja miżżewġa tinfired legalment, waħda mill-partijiet fiż-żwieġ tista' tipproponi kawża ta' separazzjoni personali għal raġunijiet differenti:-

‘Iż-żwieġ iġib miegħu l-obbligu reċiproku tal-manteniment (Artikolu 3 tal-Kodiċi Ċivili), kif ukoll l-obbligu tal-fedeltà. Bis-separazzjoni jispiċċa l-obbligu tal-koabitazzjoni (Artikolu 34 tal-Kodiċi Ċivili). M’hemmx dispożizzjoni simili fir-rigward tal-obbligu tal-miżżewġin li jkunu fidili lejn xulxin (Artikolu 2).’¹²

19. Kif diġa` jirriżulta mill-premessi ta’ din is-sentenza, il-konvenut effettivament ippreżenta kawża għall-firda personali (rikors numru 13/2011) li ġiet deciża kontestwalment flimkien mal-kawża oġġett ta’ din is-sentenza. Il-*causa petendi* f’dik il-kawża hu proprju l-adulterju tal-mara. Peress li ż-żewġ kawżi huma konnessi ma’ xulxin hu meħtieġ li l-mertu taż-żewġ kawżi jiġi kkonsidrat flimkien.

20. Dwar il-prova li trid issir sabiex jiġi ppruvat l-adulterju, issir referenza għas-sentenza fl-ismijiet **Rose Gauci v. Salvatore Gauci**¹³ fejn jingħad illi:

‘... l-adulterju "hija bla dubju l-kawża l-izjed gravi li għaliha l-ligi tawtorizza s-separazzjoni personali; izda, stante d-diffikulta' tal-prova, kif turi l-assenza ta' dispożizzjoni legislattiva li tillimita dina l-prova, huwa ormai pacifiku fid-dottrina u fil-gurisprudenza li l-adulterju jista' jkun pruvat per mezz ta' indizji u prezunzjonijiet, purche' dawn ikunu gravi, precizi u konkordanti, b'mod li ma jhallu ebda dubju f'min għandu jiggudika".’

21. Fil-fehma tal-Qorti, ir-ritratti huma prova fihom infushom u ma jhallu l-ebda dubju li l-attriċi kellha relazzjoni ma’ Joseph Bonnici. Mhi

¹² **Joseph Grech v. Maria Rita Grech**, deciża minn din il-Qorti fil-5 ta’ Marzu 2020

¹³ Cit. Nru. 1365/1997/1 deciża mill-Prim’Awla tal-Qorti Ċivili fil-1 ta’ Ottubru 2002.

kredibbli xejn il-verżjoni li ta Bonnici li r-ritratti li fihom tidher l-attriċi fil-kamra tas-sodda kienu ittieħdu min-nisa oħra waqt *barbeque* li kellu d-dar, għaliex kienu xarbu lil xulxin. Il-Qorti tosserva kif:-

i) Ix-xhud qal, “*Jien **nassumi** li dakinhar kellna barbeque*”. Dawn mhumix affarijiet li wieħed jassumi;

ii) Il-verżjoni li ta Bonnici ma tispjegax kif f’ritratt minnhom huwa stess jidher liebes biss *undewear*, u qiegħed fl-istess kamra tas-sodda. Ritratt li mill-oġġetti li jidhru fih jidher li ħa fl-istess żmien li ttieħdu r-ritratti li fihom tidher l-attriċi;

iii) F’ritratt minnhom jidher biss ix-xhud u f’oħrajn tidher biss l-attriċi. Ma jidhrux terzi;

iv) Ir-ritratti ttieħdu f’kamra tas-sodda fejn f’uħud minnhom l-attriċi hi wkoll liebsa biss *underwear* u saħansitra tippoża għar-ritratt;

v) Bonnici ma semmiex min kienu l-ħbieb ‘nisa’ li kienu marru għal barbeque. Dan appart li fil-fehma tal-Qorti ma tax spjegazzjoni kredibbli

kif persuni mistednin għal *barbeque* spiċċaw f'kamra tas-sodda, u fir-ritratti tidher biss l-attriċi;

vi) Ix-xhud ma spjegax kif hemm ritratti oħra tal-attriċi (JP13-JP15) li ttieħdu bil-camera tiegħu f'okkazzjoni differenti.

22. Fin-nota ta' sottomissjonijiet li ppreżentat fl-ewwel Qorti, l-attriċi qalet:

“..... meta l-esponent xehdet fid-19 ta' Ottubru 2010 u ġiet mistoqsija dwar jekk kinitx toħroġ ma' xi ħadd waqt iż-żwieġ, hija ċaħdet din l-allegazzjoni u meta ġiet mistoqsija jekk kellhiex xi relazzjoni ma' xi ħadd Malti jew ma' Joseph Bonnici, hija ċaħdet u qalet li dawn kienu ħbieb biss”.

23. Li tiċċad mhuwiex biżżejjed. L-attriċi kellha tagħti spjegazzjoni ċara ta' x'kienet qiegħda tagħmel fil-kamra tas-sodda ta' Bonnici liebsa *underwear* biss. Dan hu proprju każ li jikkonferma l-ħtieġa li x-xhieda prinċipali f'kawża jinstemgħu quddiem il-Qorti. L-attriċi sa waslet tixhed li għand Bonnici marret biss darba sabiex tiġbor flus li kien ser isellifha u marret m'ommha (seduta 19 ta' Ottubru 2010).¹⁴ Dan hu każ ċar fejn l-attriċi ma qalitx il-verita`. Imbagħad fit-tweġiba għall-appell inċidentali, l-attriċi bidlet il-verżjoni u qalet:-

¹⁴Sa dak iż-żmien kienet għadha ma xehditx Josephine Portelli u ippreżentat ritratti.

“Ir-ritratti imsemmija kienu ġew ippreżentati fl-atti tal-kawża numru 13/2011. Fir-rigward ta’ dawn ir-ritratti jingħad li dawn ma huma prova ta’ xejn għaliex kif ingħad minn Joseph Bonnici fis-27 ta’ Ġunju 2012, dawn ġew meħuda waqt party li sar fid-dar tal-istess Joseph Bonnici u bl-ebda mod ma jindikaw li l-esponenti ikkommettiet l-adulterju fil-konfront ta’ żewġha. Kemm Joseph Bonnici (xehed fl-20 ta’ Marzu 2012 fil-kawża numru 13/2011) u anki l-esponenti (xehdet fid-19 ta’ Ottubru 2010) ikkonfermaw li huma kienu f’bieb biss”.

24. L-inkonsistenza tal-attriċi hu li fis-seduta tad-19 ta’ Ottubru 2010 qalet li marret darba biss għand Bonnici sabiex tiġbor il-flus li kien sellifha. Fit-tweġiba għall-appell incidental li qalet li r-ritratti li fihom tidher liebsa biss bl-underwear ittiegħdu *‘waqt party li sar fid-dar tal-istess Joseph Bonnici’*. Inkonsistenza ċara li tkompli ssaħħaħ il-fehma tal-Qorrit li l-attriċi ma qalitx il-verita`.

25. Dwar il-bidu tar-relazzjoni bejn l-attriċi u Bonnici, m’hemmx provi ċari. Għalkemm fin-nota ta’ osservazzjonijiet il-konvenut qal li r-ritratti kienu ittiegħdu bejn il-31 ta’ Jannar 2000 u t-30 ta’ April 2001, m’hemmx provi f’dak is-sens.

26. Josephine Portelli, li kienet il-*partner* ta’ Bonnici, xehdet li sabet ir-ritratti f’Marzu tal-2003¹⁵ u li sa fejn taf hi l-partijiet kienu għadhom flimkien. Pero’ dak iż-żmien il-partijiet kienu diġa` mifrudin *de facto*. Ix-xhud qalet ukoll li taħseb li r-ritratti kienu ittiegħdu fis-sena 2000 jew 2001,

¹⁵ Fol. 341.

mingħajr spjegat kif waslet għal dik il-konklużjoni. Ir-ritratti ma fihomx data.

27. Prova li tista' forsi titfa' xi ftit dawl dwar meta bdiet ir-relazzjoni tal-attriċi ma' Bonnici huma d-diversi skritturi ta' self li ppreżentat l-attriċi stess. Minn dawk id-dokumenti jirriżulta li f'Jannar 2001 Joseph Bonnici kien sellef lill-attriċi s-somma ta' Lm1,000.¹⁶ Minkejja li fuq ammissjoni tal-attriċi stess, hija qatt ma ħallsitu, fid-dokumenti jingħad li Bonnici kien qiegħed isellifha ammonti oħra ta' Lm1,000 kull darba fit-3 ta' Marzu 2002, fit-3 ta' Frar 2003, fis-27 Ġunju 2004, u fil-21 ta' Ottubru 2005.¹⁷ L-attriċi ma tatx dettalji dwar kif waslet biex titlob lil Bonnici biex isellifha flus. Hu stramb ukoll kif m'hemmx prova li Bonnici qatt ħa xi passi biex jjeħu lura flusu mingħand l-attriċi.

28. Madankollu l-Qorti mhijiex ser toqgħod tispekula. Kieku ried il-konvenut kellu l-opportunita` li matul il-kawża jgħarraf lill-Qorti b'dak li xehdu l-attriċi, Bonnici u Josephine Portelli quddiem l-Assistent Ġudizzjarju (inkluż ir-ritratti li ppreżentat dik ix-xhud), u jitlob li l-attriċi u Bonnici jinstemgħu quddiemha bil-għan li jiġi determinat meta bdiet ir-relazzjoni bejniethom u jittieħdu l-provvedimenti skond il-bzonn.

¹⁶ Fol. 640.

¹⁷ Fol. 641 – 644.

29. Għalhekk tikkonkludi li m'hemmx prova li l-infedelta` tal-attriċi ġrat qabel l-attriċi ppreżentat il-kawża għall-firda minn mal-konvenut.

Dekadenza mid-drittijiet konjugali.

30. Dwar id-dekadenza mid-drittijiet konjugali, l-ewwel Qorti qalet:

'Bit-tieni talba tagħha l-attriċi qed tinsisti li l-konvenut għandu jbati l-konsegwenzi kontemplati fl-artikoli 48 u 51 tal-Kap. 16. Kif rajna, l-ġtija ta' min mill-partijiet seta' wassal għat-tifrik ta' dan iż-żwieġ giet attribwita lill-konvenut. Imma, għaladarba permezz ta' din is-sentenza ż-żwieġ bejn il-kontendenti sejjer jiġi dikjarat xolt, il-ġtija o meno ta' min mill-partijiet seta' wassal għat-tifrik taż-żwieġ ma tantx jibqagħlha rilevanza għall-finijiet ta' dawn l-artikoli. Tant hu hekk li l-artikolu 48(a) ma jibqax japplika meta jkun hemm pronunzjament ta' divorzju, għax dan iġib awtomatikament it-telf tad-drittijiet suċċessorji. Fil-każ in eżami lanqas ma japplikaw is-subinċiżi (b) u (c) tal-istess artikolu, billi ma rriżulta xejn li jaqa' taħt dawn is-subartikoli. L-artikolu 48(d) ma japplikax ukoll, għax il-konvenut mhux qed jitleb ebda manteniment mingħand l-attriċi.

31. Fil-kawża l-oħra (numru 13/2011), l-istess Qorti:

'Bit-tieni talba tiegħu l-attur qed jinsisti li l-konvenuta għandha tbat i-konsegwenzi kontemplati fl-artikolu 48 tal-Kap. 16. Kif rajna, l-ġtija ta' min mill-partijiet seta' wassal għat-tifrik ta' dan iż-żwieġ giet attribwita lill-attur. Imma, għaladarba permezz ta' din is-sentenza ż-żwieġ bejn il-kontendenti sejjer jiġi dikjarat xolt, il-ġtija o meno ta' min mill-partijiet seta' wassal għat-tifrik taż-żwieġ ma tantx jibqagħlha rilevanza għall-finijiet ta' dan l-artikolu. Tant hu hekk li l-artikolu 48(a) ma jibqax japplika meta jkun hemm pronunzjament ta' divorzju, għax dan iġib awtomatikament it-telf tad-drittijiet suċċessorji. Fil-każ in eżami lanqas ma japplikaw is-sub-inċiżi (b), (c) u (d) tal-istess artikolu, billi l-ġtija għat-tifrik ta' dan iż-żwieġ giet attribwita lill-attur stess.'

32. Permezz tat-tieni aggravju tal-appell inċidentali tiegħu, il-konvenut jinsisti iżda li:

‘ma jistax jifhem kif l-ewwel Qorti ma ħassitx li kien hemm provi biżżejjed biex juri li l-adulterju seħħ qabel mal-partijiet sseparaw de facto u fit-tieni lok lanqas ma jista’ jifhem kif fid-dawl li fil-fatt il-mara kienet ħatja ta’ adulterju fil-konfront tiegħu qabel ma nbdew dawna l-proċeduri u ċioe dawk mibdija minnu u qabel ma kien hemm pronunzjament ta’ separazzjoni personali u qabel ukoll ma kien hemm talba għal divorzju, kif ma ħaditx dan il-fatt in konsiderazzjoni kemm meta giet biex tiddikjara ta’ min kien it-tort li tfarrket ir-relazzjoni ta’ bejniethom u kemm meta giet biex tillikwida l-komunjoni tal-akkwisti ta’ bejniethom.’

Jikkontendi li ż-żmien rilevanti huwa meta tingħata sentenza ta’ divorzju u mhux id-data tal-firda *de facto* għax sa dak iż-żmien il-partijiet jibqgħu miżżewġin.

33. L-Artikolu 48 tal-Kap. 16 jipprovdi illi l-parti, ir-raġel jew il-mara, illi tkun il-ħtija tal-firda għal waħda mir-raġunijiet imsemmijin fl-Artikoli 38 (adulterju) u 41 (abbandun) tiflew il-jeddijiet segwenti:

‘(a) il-jeddijiet imsemmijin fl-artikoli 631, 633, 825, 826 u 827;

“(b) dak kollu li tkun kisbet mill-parti l-oħra b’donazzjoni bi ħsieb taż-żwieġ, jew waqt iż-żwieġ, jew taħt titolu ieħor gratuwitu;

“(ċ) kull jedd ta’ parti miż-żwieġ għan-nofs tal-akkwisti illi jkunu saru l-aktar bil-ħidma tal-parti l-oħra wara data stabbilita mill-qorti bħala d-data meta l-parti għandha tkun kunsidrata li minnha tkun ħatja tal-firda. Għall-finijiet ta’ dan il-paragrafu biex jiġi determinat jekk akkwist ikunx sar l-aktar bil-ħidma ta’ waħda mill-partijiet fiż-żwieġ, għandhom jitqiesu l-kontributi b’kull mod taż-żewġ partijiet skont l-artikolu 3;

“(d) il-jedd li iġġiegħel lill-parti l-oħra, f’kull każ, li tagħtiha l-manteniment bis-saħħa tal-obbligu li jitnissel miż-żwieġ.

“(2) Il-ħwejjeg imsemmijin fis-subartikolu (1)(b) jerġgħu jmorru għand il-parti l-oħra, u l-akkwisti msemmijin fil-paragrafu (ċ) ta’ dak is-subartikolu jibqgħu kollha għal din il-parti, bla ħsara tal-jeddijiet li l-ulied jew terzi persuni oħra jkunu kisbu fuq dawk l-istess ħwejjeg qabel ma s-sentenza tal-firda tkun giet inniżżla fir-Registru Pubbliku.”

34. Hekk kif deċiż mill-ewwel Qorti, l-Artikolu 48(1)(a) ma jibqax japplika meta jkun hemm pronunzjament ta’ divorzju, għax iġorr miegħu t-telfien tad-drittijiet suċċessorji.

35. Minkejja li l-attriċi ma qalitx il-verita` dwar ir-relazzjoni li kellha ma’ Joseph Bonnici, il-Qorti mhijiex konvinta li l-attriċi kellha ħtija fit-tifrik taż-żwieġ. M’hemmx prova li r-relazzjoni ma’ Bonnici bdiet fiż-żmien meta l-partijiet kienu għadhom flimkien. Anzi l-provi jindikaw li ż-żwieġ kien ilu li sfaxxa. Għalhekk il-Qorti mhijiex tal-fehma li l-attriċi għandha tingħata ħtija għall-firda jew xi parti mill-ħtija.

36. Għal dak li jirrigwarda s-subinċiżi (b), (ċ) u (d), l-uniku indikazzjoni li hemm hu li l-adulterju seħħ fi żmien meta ż-żwieġ kien diġa` tkisser. Jirriżulta li l-konvenut kien ifittixha biss fejn jaqbel lilu filwaqt li jkompli jgawdi u jixxala mal-ħbieb a skapitu tar-relazzjoni ma’ martu u ma’ uliedu. Dan appartli li l-konvenut kien vjolenti, kemm b’mod fiżiku kif ukoll b’mod psikoloġiku fil-konfront ta’ martu liema allegazzjoni huwa qatt ma ċaħad, la f’din il-kawża u lanqas fil-kawża li ppreżenta hu (numru 13/2011).

37. Madankollu l-Qorti mhijiex tal-fehma li l-konvenut għandu llum ikompli jhallas manteniment lill-attriċi meħud in konsiderazzjoni li kkommettiet adulterju. Għalhekk, il-Qorti sejra teżerċita s-setgħat mogħtija lilha permezz tal-Artikolu 52 tal-Kap. 16 tal-Liġijiet ta' Malta u konsegwentement tiddikjara u tiddeċiedi li l-attriċi m'għandhiex jedd li gġiegħel lill-konvenut ikompli jhallasha manteniment. Hu veru li l-attriċi ma kinitx *"il-ħtija għall-firda"* (bl-Ingliż *"The spouse who shall have given cause to the separation"*, Artikolu 48 tal-Kap. 16). Madankollu l-Artikolu 52 jagħti diskrezzjoni lill-Qorti li timponi sanzjonijiet kontemplati fl-Artikolu 18 fejn parti tkun ħatja ta' *"għemil li jagħti lok għall-firda"* (bl-Ingliż *"guilty of acts **constituting good grounds for separation**"*). Fiċ-ċirkostanzi l-Qorti mhijiex tal-fehma li l-attriċi għandha tibqa' tgawdi mill-jedd li gġiegħel lil żewġha li jmantniha.

38. Fit-tieni aggravju l-konvenut isostni li effett ieħor tal-adulterju tal-attriċi hu dak kontemplat fl-Artikolu 48(1)(c) tal-Kodiċi Ċivili, cioè` li titlef kull jedd ta' parti miż-żwieġ għan-nofs tal-akkwisti li jkunu saru l-aktar bil-ħidma tal-parti l-oħra. M'hemmx dubju li n-negozju kien ġestit mill-konvenut. Ma jirriżultax li fiż-żwieġ l-attriċi qatt kellha x'taqsam mat-tmexxija tan-negozju. Il-konvenut isostni li kien hemm bażi sabiex l-ewwel Qorti tapplika s-sanzjoni kontemplata fl-Artikolu 48(1)(c) tal-Kodiċi Ċivili. Il-Qorti ma taqbilx għaladarba l-provi juru li ż-żwieġ tkisser tort tal-atteġġament tal-konvenut matul iż-żwieġ. Il-fatt li l-attriċi kellha relazzjoni

ma' raġel ieħor, li lanqas mhu magħruf kemm damet u żgur li mhijiex waħedha prova biżżejjed sabiex Qorti tikkonkludi li ż-żwieġ tkisser tort tal-attriċi, ma tistax twassal *ex lege* għall-konsegwenzi li jissemmwew fl-Art. 48 tal-Kodiċi Ċivili.

39. Hu minnu li l-Art. 52 tal-Kodiċi Ċivili jagħti lill-Qorti diskrezzjoni li tapplika l-konsegwenzi kontemplati fl-Art. 48, f'kollox jew f'parti minnu, jekk ir-raġel jew mara jew it-tnejn “.... *jkunu htija ta' għemil li jagħti lok għall-firda*” bit-test Ingliż “... *have been guilty of acts constituting good grounds for separation*”. Waħda mill-konsegwenzi hi t-telfien għal nofs l-akkwisti li saru l-aktar bil-ħidma tal-parti l-oħra wara data stabbilita. F'dan il-każ kien l-aġir tal-konvenut matul il-perjodu twil ta' żwieġ (il-koppja żżewġet fis-27 ta' Novembru 1981 u l-proċeduri għas-separazzjoni bdew fil-5 ta' Mejju 2000), li wassal għall-firda u m'hemmx prova li l-attriċi kkommettiet adulterju fiż-żmien qabel bdew il-proċeduri ta' separazzjoni. Il-prova li l-attriċi kkommettiet adulterju hi biss fi żmien wara li l-attriċi kienet diġa` bdiet il-kawża għall-firda minn mal-konvenut. Żmien meta ż-żwieġ kien diġa` sfaxxa tort uniku tal-konvenut, u m'hemmx prova li l-koppja kienet qiegħda tipprova tirrikonċilja jew li l-konvenut kien jagħmel ħiltu sabiex jikkonvinċi lil martu li lest jibdel l-atteggjament tiegħu u jerġgħu jingħaqdu bħala familja. Evidenti li l-konvenut m'għandu l-ebda rimors u baqa' għaddej b'ħajtu. Il-fatti li rrakkontat l-attriċi juru ħajja miżżewġa xejn sabiħa fejn ir-raġel ma kellux rispett lejn martu u l-familjari

tagħha u fejn għamel dak li fettillu. Atteġġjament li fl-aħħar wasslu lill-attriċi f'sitwazzjoni fejn kellha tipproteġi l-interessi tagħha u ta' wliedha u mexxiet għas-separazzjoni. Billi kif ser naraw in-negozju hu parti mill-komunjoni tal-akkwisti, il-qligħ li kien qiegħed jiġi ġġenerat jifforma wkoll parti minnha. Magħmula dawn il-konsiderazzjonijiet il-Qorti mhijiex ser timponi fuq l-attriċi l-konsegwenza daqstant estrema fuqha¹⁸ li twassal sabiex titlef sehemha mill-qligħ tan-negozju li sar matul il-perjodu li kienu għaddejjin il-proċeduri ta' separazzjoni u li huma parti mill-komunjoni tal-akkwisti. Saħansitra waqt il-kawża l-attriċi ppreżentat rikors (29 ta' April 2005) fejn talbet lill-Qorti biex tordna lill-konvenut iħalliha tipparteċipa fin-negozju. Talba li l-konvenut oġġezzjona għaliha bi twegiba li ppreżenta fit-3 ta' Ġunju 2005, fejn argumenta li jekk tipparteċipa fin-negozju ser “.... *tkun aktar ta' tfixkil u ta' ħsara għall-andament tal-istess negozju minhabba n-nuqqas ta' inkompatibilita' bejn il-partijiet*”.¹⁹ Ċirkostanza li tkompli ssaħħaħ il-fehma tal-Qorti li f'dan il-każ m'għandhiex teżerċita d-diskrezzjoni skont l-Art. 52 għal dak li jirrigwarda l-konsegwenza kontemplata fl-Art. 48(1)(ċ) tal-Kodiċi Ċivili. Ovvjament kull każ għandu ċ-ċirkostanzi partikolari tiegħu u l-Qorti għandha teżerċita d-diskrezzjoni taħt l-Art. 52 tal-Kodiċi Ċivili bażat fuq dak li jirriżulta bħala fatti fil-każ partikolari.

¹⁸ Dik kontemplata fl-Art. 48(1)(ċ) tal-Kodiċi Ċivili.

¹⁹ Fol. 240.

Manteniment.

40. Il-manteniment akkordat mill-ewwel Qorti huwa l-mertu kemm tat-tielet aggravju tal-appell prinċipali tal-attriċi kif ukoll tat-tielet aggravju tal-appell inċidentali tal-konvenut. F'dan ir-rigward l-ewwel Qorti għamlet il-konsiderazzjonijiet segwenti:-

‘Minkejja d-divorzju li sejjer jiġi pronunzjat permezz ta’ din is-sentenza, l-artikolu 66B(c) tal-Kap. 16 jesiġi li kwalunkwe manteniment li huwa dovut minn naħa jew oħra, għandu jibqa’ jiġihallas. Fil-każ in eżami l-attriċi pendente lite, u wara li t-tifel laħaq l-eta’ tiegħu, kienet qed titihallas mingħand żewġha bħala manteniment għaliha s-somma ta’ tliet mija u ħamsin ewro (€350) fix-xahar. Din ir-retta alimentari jidher li baqgħet titihallas tul il-kors kollu tas-smieġ ta’ din il-kawża, u ffit kien hemm ilmenti dwar xi dewmien fil-ħlas tagħha.

“Gie stabilit mir-rappreżentanta tad-Dipartiment tas-Sigurta’ Soċjali li fl-elfejn u tnax (2012) l-attriċi kienet intitolata għal diversi għajjuniet ammontanti komplessivament għal €5305.36c fis-sena. Imma kien qiegħed issir tnaqqis ta’ għaxra fil-mija (10%) biex jagħmel tajjeb għal benefiċċji żejda li kienu tħallsu, billi ma ddikjaratx li kienet qegħda titihallas manteniment mingħand żewġha pendente lite.

“Minn naħa l-oħra gie stabilit mill-periti addizzjonali li ġew nominati fil-kawża fl-ismijiet inversi, li min-negozju tiegħu bħala hawker li jbiegħ prodotti tal-kumpanija Farsons, il-konvenut kien qiegħed idaħħal medja ta’ €20,110 fis-sena. Il-Qorti hija tal-fehma li, għalkemm il-konvenut illum għandu 58 sena, jidher li għadu jiflah għax xogħol. Għalhekk m’għandux jaħrab mir-responsabilità tiegħu li jibqa’ jmantri lil martu, u dan kif gie ritenut kemm il-darba fil-ġurisprudenza. Konsegwentement, wara li qieset sew iċ-ċirkostanzi partikolari tal-każ, tenut kont il-benefiċċji soċjali li l-attriċi qiegħdha tircievi u li normalment dejjem jiżdiedu minn sena għall-oħra, kif ukoll ta’ dak li sejjer jingħad hawn taħt fir-rigward tal-likwidazzjoni tal-komunjoni tal-akkwisti u ħlasijiet oħra li l-konvenut irid jagħmel lill-martu, in vista wkoll tal-probabilità li kull ma jmur il-bejgħ tiegħu qiegħed dejjem jonqos konsegwenza tas-supermarkets kbar li fetħu f’Għawdex f’dawn l-aħħar snin, tiddikjara illi huwa għandu b’effett mill-ewwel ta’ April ta’ din is-sena, jibda jhallas lill-attriċi retta alimentari ta’ erba’ mija u ħamsin ewro (€450) fix-xahar, u dan għal perijodu ta’ seba’ (7) snin mid-data ta’ din is-sentenza, u ċioe’ sakemm il-konvenut jagħlaq ħamsa u sittin sena, tenut kont ukoll li l-

attriċi issa mhix sejra tipparteċipa iżjed fid-distribuzzjoni tal-profitti generati minn negozju tiegħu'

41. Da parti tagħha, l-attriċi ddikjarat ruħha aggravata limitatament mill-perjodu li fiha għandha titħallas r-retta alimentari, u ossija l-perjodu ta' seba' snin biss mid-data tas-sentenza. Tisħaq li l-obbligu tal-manteniment m'għandux limitu ta' żmien u ma jispicċax meta wieħed jasal fl-età tal-pensjoni, kif donnha qalet l-ewwel Qorti. Tagħmel referenza wkoll għall-Artikoli 21(1) u 54(7) tal-Kodiċi Ċivili li jipprovdu li meta jkun hemm bdil fis-sitwazzjoni finanzjarja tal-parti li tagħti l-manteniment jew li tirċivih tista' ssir talba biex il-manteniment jiġi varjat jew jitwaqqaf għal kollox. Għalhekk ma kienx neċessarju li l-ewwel Qorti tipprovdi *a priori* għall-okkorrenza tal-pensjoni tal-konvenut. Tgħid li f'kull każ il-konvenut jista' faċilment jagħżel li jkompli l-attività tiegħu wara l-età tal-pensjoni u inoltre huwa ntitolat għall-pensjoni kontributorja. Għalhekk xorta se jkollu qligħ minn fejn jista' jħallas il-manteniment. Ikkwotat ukoll każistika fis-sens illi d-diżokkupazzjoni m'hijiex motiv biex teħles persuna mill-ħlas tal-manteniment u f'dak il-każ titqassam l-assistenza soċjali.

42. Il-konvenut ilmenta wkoll minn dik il-parti tas-sentenza appellata rigward l-obbligu tal-ħlas ta' manteniment lil martu. Permezz tat-tielet aggravju tal-appell incidentali jerga' jsostni li rrispettivament minn meta seħħ l-adulterju mill-mara fil-konfront tiegħu, dan xorta waħda għandu jgħib miegħu l-effetti sanzjonarji kkontemplati fil-liġi peress li l-obbligu tal-

fedeltà matrimonjali jibqa' jippersisti saħansitra wkoll wara l-pronunzjament ġudizzjarju dwar separazzjoni personali. Apparti dan, jikkontendi li l-mara ammettiet li tista' taħdem u fil-fatt taħdem u għalhekk hija kapaċi tmanjni lilha nnifisha. In risposta għall-aggravju tal-attriċi dwar il-manteniment lilha akkordat, jgħid li ser jirtira ta' 64 sena u se jkun qed jgħix bil-pensjoni tal-Gvern. Jikkontendi li l-attriċi se tkun intitolata għall-pensjoni mill-Gvern.

43. Il-Qorti hi tal-fehma li fir-rigward tal-manteniment, l-attriċi m'għandhiex tibqa' tippretendi li l-konvenut jibqa' fil-futur iġorr l-obbligu li jmanjniha ġialadarba seħħ adulterju. Hu veru li l-prova li hemm hi li l-adulterju seħħ fil-kors tal-proċeduri kriminali u ma kienx il-kaġun għat-tifrik taż-żwieġ, iżda jibqa' l-fatt li seħħ u għalhekk fil-futur m'għandux jibqa' jagħti assistenza materjali lill-attriċi. Għemil li jagħti lok għal separazzjoni. Għaldaqstant fir-rigward tal-manteniment il-Qorti ser teżercita d-diskrezzjoni li għandha skont l-Artikolu 52 tal-Kodiċi Ċivili. Konsegwentement, it-tielet aggravju tal-attriċi hu miċħud filwaqt li t-tielet aggravju tal-konvenut qiegħed jiġi milqugħ bil-mod li qiegħed jiġi deċiż. Għalkemm il-konvenut argumenta li l-attriċi għandha tħallsu lura l-manteniment li ħallasha, m'hemmx talba f'dak is-sens fl-appell 13/2011 fl-ismijiet **John Spiteri v. Caroline Spiteri**.

Likwidazzjoni tal-Komunjoni tal-Akkwisti.

44. Il-likwidazzjoni tal-komunjoni tal-akkwisti hi wkoll il-mertu ta' aggravju taż-żewġ partijiet. Min-naħa tagħha, permezz tal-ewwel aggravju l-attriċi argumentat li l-ewwel Qorti kienet żbaljata meta ddeċidiet illi m'għandha l-ebda dritt għal xi sehem mill-avvjament tan-negozju li jappartjeni lill-assi parafernali tal-konvenut. Min-naħa l-oħra, permezz tar-raba' aggravju fl-appell inċidentali tal-konvenut, dan tal-aħħar jilmenta li l-ewwel Qorti għamlet żball għal dak li jirrigwarda: (i) l-ammont ta' flus depożitati fil-banek; (ii) l-interpretazzjoni tad-dokument a fol. 656 – 657, u (iii) l-kalkolu tal-profitti tan-negozju tiegħu.

45. L-ewwel aggravju tal-appellanti hu minn din il-parti tas-sentenza:-

‘L-attriċi tippretendi wkoll nofs mill-avvjament (goodwill) tan-negozju ġestit mill-konvenut, u f’dan ir-rigward intalbu xejn inqas minn erba’ rapporti minn periti komputisti li ġew nominati għal dan il-fini. Imma l-istess attriċi, fuq mistoqsiji diretti li sarulha in kontro-eżami, ammettiet li n-negozju tal-konvenut kien ilu sejjer minn qabel iż-żwieġ:

“Dr. Angele Formosa:

Sewwa, issa l-business illi ghandu llum sewwa, kien bdieh qabel jew wara z-zwieġ?

“Xhud:

Qabel.

“Dr. Angele Formosa:

Qabel iż-zwieġ, kemm kien ili ghaddej il-business, tiftakar?

“Xhud:

Bl-ezatt ezatt ma niftakarx, imma kien ilu jahdem minn ta’ nineteen (19).”

“Ir-rappreżentant tad-ditta Farsons ukoll ikkonferma li qabel ma bdew jissupplixxu lill-konvenut direttament fi Frar tas-sena 1999, kien jieħu x-xogħol mingħand ir-rappreżentant tagħhom f’Għawdex, ‘Joseph Agius & Sons Ltd.’

“Jirriżulta għalhekk li l-attriċi m’għandha ebda dritt għal xi sehem mill-avvjament tan-negozju li jappartjeni lill-assi parafernali tal-konvenut”.

46. L-appellanti tilmenta li d-deċiżjoni hi manifestament żbaljata għaliex:

‘ibbażat ruħha fuq sempliċi sentenza li qalet l-esponenti – evidentement bi żball – u dan minkejja illi mill-kumplament tal-provi rriżulta li n-negozju kien inbeda fiż-żwieġ u li għalhekk kien parti mill-komunjoni tal-akkwisti.’

47. F’dik id-deposizzjoni kompliet tgħid:-

*‘Dr. Angele Formosa:
Kien ilu jaħdem min-nineteen (19) ...*

*“Xhud:
Ovvja, għax dakinhar konna miżżewġin, **kien diġa’ qiegħed jaħdem***

*“Dr. Angele Formosa:
Sewwa, jiġifieri n-negozju kien ilu għaddej?*

*“Xhud:
Iva*

*“Dr. Angele Formosa:
U taf x’valur kellu n-negozju dakinhar?*

*“Xhud:
Ma nafx bl-eżatt għax ma kienx jurini*

*“Dr. Angele Formosa:
Kien miexi sew imma donnu n-negozju għalik?*

*“Xhud:
Ovvja iva, ħafna”.*

48. L-appellanti għamlet referenza għal dak li xehed rappreżentant tal-Employment Training Corporation li qal li l-konvenut beda jaħdem '*bħala driver self-employed, ilu f'din il-pożizzjoni mis-sitta (6) ta' April, nineteen eighty seven (1987)*'. Pero' dik mhijiex prova sodisfaċenti.

49. Madankollu waqt is-smigh tal-kawża, bejn il-partijiet ma kienx hemm kontestazzjoni li n-negozju sar wara ż-żwieġ. Fl-ewwel lok meta l-attriċi talbet lill-qorti sabiex jinħatar espert komputist sabiex iħejji rapport dwar in-negozju u l-*goodwill* tal-istess,²⁰ fit-twegiba l-konvenut²¹ ma kkontestax it-talba u lanqas m'argumenta li n-negozju kien avvjat sa minn qabel iż-żwieġ. Dan appartni li kien hemm ukoll tliet rapporti oħra dwar il-valur tal-*goodwill* tan-negozju tal-konvenut.²²

50. Wieħed irid ukoll jiftakar li meta l-konvenut iżżewweġ kien għad għandu 20 sena biss. Irriżulta wkoll li l-ftehim ma' Farsons sar fl-1998 (ara deposizzjoni ta' Paul Pirotta (seduta tat-23 ta' Settembru 2005, fol. 281). Veru x-xhud qal ukoll li qabel Simonds Farsons Cisk plc il-konvenut kellu ftehim ma' Joseph Agius & Sons Ltd. Madankollu ma qalx meta. M'hemmx prova li l-konvenut qabel iż-żwieġ (27 ta' Novembru 1981) kien diġa` f'negozju ma' Joseph Agius & Sons Ltd li jikkonsisti fit-tqassim ta'

²⁰ Fol. 447 – 448.

²¹ Fol. 527.

²² Tnejn minnhom a fol. 955 – 978 u 1143 – 1145 tal-kawża fl-ismijiet inversi.

beverages (birra, *soft drinks*, ilma u inbid). M'hemmx dubju li n-negozju ma' Simonds Farsons Cisk plc kien beda snin twal wara li l-konvenut iżżewweġ. Il-konvenut kien jixtri minghand Simonds Farsons Cisk plc u mbagħad jerġa' jbigħ f'Għawdex fid-djar u l-Qorti tifhem ukoll lill-ħwienet.

51. Rilevanti wkoll kif f'nota ġuramentata preżentata fit-8 ta' Ġunju 2011 il-konvenut iddikjara li l-komunjoni tal-akkwisti tinkludi:

“(x) il-goodwill tan-negozju tar-rikorrenti John Spiteri li jikkonsisti fil-bejgħ u tqassim ta' drinks, li l-valur tiegħu jidher miċ-ċertifikati tat-Tax Compliance Unit hawn annessi u markati bħala Dok. 'D' u 'E'”.

52. Saħansitra fin-nota ta' sottomissjonijiet li l-konvenut ippreżenta fil-kawża 13/2011, iddikjara li nkluż fil-komunjoni tal-akkwisti hemm “il-goodwill tan-negozju”. Fiha nnifisha din hi konferma li n-negozju hu nkluż fil-komunjoni tal-akkwisti. Kompla:-

*“Madankollu pero hija l-kontenzjoni tal-attur li l-valur tan-negozju ma hux li kien fl-imgħoddi. Huwa għalxejn li l-awdituri joqgħodu jagħmlu projection bħal li kieku kull negozju jaqa' taħt is-somma utopika ta' exponential growth. Minn band'oħra lanqas għandek bżonn tkun awditur biex tinduna illi n-negozju ta' min ibigħ is-soft drinks bħala hawker fit-toroq ta' Għawdex ma għadux wieħed bħal ma kien. Ix-xena kummerċjali ta' Għawdex inbidlet ferm minn meta infetħu l-proċeduri ta' separazzjoni ta' bejn il-partijiet (u partikolarment dawk mibdija mill-mara)..... Illi tajjeb jingħad illi l-accountants fir-rapport tagħhom stqarru li l-veru tan-negozju jittieħed biss meta jkun ser jinbiegħ għax il-valur jingħata mis-suq u **f'dan l-istadju l-esponent jiddikjara illi huwa jrid illi n-negozju ma jiġix assenjat lilu iżda li fil-fatt jinbiegħ bis-subbasta** għaliex ma jhossx li għandu jiġi addebitat b'negozju li ċertament ma jiswiex dak li qalu l-accountants u jekk għandu jinbiegħ*

bil-prezz iffissat mill-accountants, jibbenifikaw iż-żewġ partijiet flimkien”.

53. Magħmula dawn il-konsiderazzjonijiet il-Qorti ma taqbilx mal-ewwel Qorti li, “.... *l-attriċi m’għandha ebda dritt għal xi sehem mill-avvjament tan-negozju li jappartjeni lill-assi parafernali*”. Dan irrispettivament ta’ dak li xehdet l-attriċi.

54. Tant kien hemm qbil li:-

i. Meta fid-29 ta’ April 2005 l-attriċi ppreżentat rikors sabiex il-konvenut ikun ordnat ma jostakolax lill-attriċi mid-dritt li tipparteċipa fin-negozju, il-konvenut ma weġibx li n-negozju hu tiegħu. Qal biss li l-attriċi m’għandhiex esperjenza għaliex in-negozju kien ġestit minnu u ma jifhimx kif ser tipparteċipa fih għaliex jinvolvi l-ġarr tal-kaxxi.

ii. Fil-kawża 13/2011 fil-5 ta’ Frar 2014 l-ewwel Qorti tat digriet li bih qalet, “*Il-valur tal-goodwill tan-negozju tal-attur huwa meħtieġ f’din il-kawża sabiex jiġi stabbilit l-assi formanti parti l-komunjoni tal-akkwisti eżistenti bejn il-kontendenti, u dana għall-fini ta’ likwidazzjoni u diviżjoni tagħha*”. Dan wara rikors tal-konvenut (18 ta’ April 2013) fejn talab li jinħatar perit komputista sabiex iqis in-negozju fl-aħħar ħames snin għal finijiet ta’ komputazzjoni tal-valur tal-avvjament tan-negozju.

55. Fiċ-ċirkostanzi l-Qorti tikkonkludi li l-ilment tal-attriċi hu ġustifikat.

56. Il-konvenut da parti tiegħu jilmenta (tielet aggravju tal-appell inċidentali) li l-ewwel Qorti għamlet żball għal dak li jirrigwarda:

(i) l-ammont ta' flus depożitati fil-banek;

(ii) l-interpretazzjoni tad-dokument a fol. 656 – 657, u

(iii) l-kalkolu tal-profitti tan-negozju tiegħu.

57. Dwar l-ammont ta' flus depożitati fil-banek, il-konvenut jirreferi għax-xhieda ta' Alfred Pisani, rappreżentant tal-bank li jitkellem fuq *fixed deposit* ta' €4,658.75 li ġie msemmi tliet darbiet. Skond il-konvenut dan '*probabbilment*' kien l-istess ammont li ġie trasferit minn kont għall-ieħor. Jikkontendi għalhekk li s-somma ta' €9,317.50 ġiet miżjuda erronjament.

58. Dwar depożiti bankarji u investimenti oħra, il-Qorti tal-ewwel grad għamlet il-konsiderazzjonijiet segwenti:

‘(1) l-attriċi tindika d-depożiti bankarji appartenenti lill-partijiet fin-Nota ta’ sottomissjonijiet tagħha tat-13 ta’ Lulju 2018; dawn jirriżultaw wkoll mix-xhieda tar-rappreżentanti tal-banek u dokumenti minnhom esebiti fl-atti tal-kawża u li ma ġewx kontradetti mill-konvenut; (2) is-somma ta’ €20,947.56ċ li kienu nvestiti mal-HSBC Bank (Malta) plc bl-isem ‘HBOS Treasury Service 3.375% li mmaturaw fl-2007, u (3) polza ta’ assikurazzjoni fuq il-ħajja tal-konvenut tal-valur ta’ Lm4000, li kellha timmatura fis-sena 2017; dawn iġibu total ta’ €50,586;

59. Fin-nota ta’ sottomissjonijiet tagħha²³ l-attriċi *inter alia* elenkat is-segwenti depożiti f’isem il-konvenut:

59.1. *BOV Term Deposit Account for 3 years 12414640112;*

59.2. *BOV Term Deposit Account for 3 years 12414640125;*

59.3. *BOV Term Deposit Account for 1 year 17600021029.*

60. Għalkemm forsi jista’ jidher stramb li l-kapital investit f’kull wieħed minn dawn il-kontijiet kien ta’ €4,658.75, dan l-ammont huwa ekwivalenti għal Lm2,000. Għalhekk ma hemm xejn anomalju fil-fatt li dawn it-*term deposits* saru kollha f’dik is-somma. Dan waħdu żgħur li ma jammonta

²³ Fol. 1215 – 1216.

għal ebda prova li l-istess kapital kien qiegħed jiġi ri-investit minn kont għall-ieħor.

61. Mix-xhieda ta' Alfred Pisani tal-31 ta' Ottubru 2012 a fol. 452 – 455 u dokumenti minnu ppreżentati a fol. 456 – 613 tal-kawża fl-ismijiet inversi jirriżulta li:

61.1. BOV Term Deposit Account 12414640112 – il-konvenut iddepożita s-somma ta' Lm2,000 fit-2 ta' Novembru 1996.²⁴ Jidher li wara t-terminu inizjali, dan id-depożitu fiss ġie mġedded sakemm eventwalment immatura fit-2 ta' Novembru 2001.²⁵ Jidher li wara l-kapital tpoġġa lura fis-*savings account* 12414640109 fl-istess ġurnata.²⁶

61.2. BOV Term Deposit Account 12414640125 – il-konvenut iddepożita s-somma ta' Lm2,000 fl-4 ta' Jannar 1997.²⁷ Jidher li wara t-terminu inizjali, dan id-depożitu fiss baqa' jiġi mġedded sakemm eventwalment il-kont ingħalaq fis-6 ta' Jannar 2009.²⁸ Il-kapital jidher

²⁴ Fol. 602.

²⁵ Fol. 607.

²⁶ Fol. 509.

²⁷ Fol. 579.

²⁸ Fol. 591.

li ġie mbagħad depożitat lura fis-*savings account* 12414640109 fl-istess ġurnata.²⁹

61.3. BOV Term Deposit Account 17600021029 – il-konvenut iddepożita s-somma ta' Lm2,000 f'dan il-kont iżda ma jirriżultax meta sar id-depożitu.³⁰ Il-kont juri bilanċ '0' fit-22 ta' Novembru tal-2002 iżda ma jirriżultax li l-kapital reġa' ġie trasferit lura fil-kont savings bin-numru 12414640109.

62. Isegwi għalhekk li l-flus depożitati fil-BOV Term Deposit Account 12414640112 u fil-BOV Term Deposit Account 12414640125 huma bla dubju separati u distinti. Lanqas ma jirriżulta li l-flus depożitati fil-BOV Term Deposit Account 17600021029 kien ri-investiment tal-kapital li mmatura f'BOV Term Deposit Account 12414640112. Jekk wieħed jassumi li dan kien depożitu ta' sena, ma jirriżultax li l-kapital investit ġej mis-*savings account* 12414640109 fejn kien ġie ddepożitat il-kapital tal-kont numru 12414640112 wara li mmatura.

63. Għalhekk l-ilment tal-konvenut hu miċħud.

²⁹ Fol. 517.

³⁰ Fol. 456.

64. Fl-istess aggravju l-konvenut jilmenta wkoll dwar l-interpretazzjoni tad-dokument a fol. 656 – 657. Id-dokument jikkonsisti f'*life policy certificate* f'isem il-konvenut a fol. 657 liema polza nħarġet fit-28 ta' Mejju 1992 b'effett mill-1 ta' Ġunju 1992 għal 25 sena. Dan id-dokument ġie ppreżentat mill-attriċi u ma saret l-ebda prova oħra dwaru.

65. Irrispettivament mid-dokumenti eżebiti mal-appell inċidentali tal-konvenut, liema dokumenti f'kull każ m'għandhom l-ebda valur probatorju in kwantu ma jagħmlux prova tal-kontenut, fl-atti m'hemmx provi li l-konvenut baqa' jħallas il-*premium* ta' din il-polza għal 25 sena u lanqas ma jirriżulta mill-istess dokument x'kienu t-termini u l-kundizzjonijiet jew kwalsiasi benefiċċji assoċjati mal-istess. Fin-nuqqas ta' tali prova, l-ewwel Qorti ma kellhiex tassumi li fl-2017 il-konvenut kien ser jirċievi Lm4,000 (€9,317).

66. Għaldaqstant, dan l-aggravju tal-konvenut ser jintlaqa' u ser titnaqqas is-somma ta' Lm4,000 (€9,317) mill-attiv li l-ewwel Qorti qalet li jiffirma parti mill-komunjoni tal-akkwisti.

67. Il-konvenut jilmenta wkoll li l-ewwel Qorti kkalkolat il-profitti tan-negozju tiegħu ħażin. Il-konsiderazzjonijiet rilevanti fis-sentenza appellata kienu:

‘Profitti magħmula min-negozju tal-konvenut minn kemm ilha li nfetħet din il-kawża: dawn dejjem inżammu mill-konvenut esklussivament, flief għall-manteniment ta’ €350 fix-xahar li huwa kien jagħti lil martu tul dawn il-proċeduri; skont l-esperti komputisti addizzjonali hawn fuq imsemmija, l-konvenut kien jibqagħlu medja ta’ €20,110 fi profitti min-negozju tiegħu. Bħala kompartecipi fil-komunjoni tal-akkwisti, lill-attriċi kienu jispettaw nofs dawn il-profitti li għamel il-konvenut kemm ilha għaddejja din il-kawża, u għalhekk: $\frac{1}{2} \times 20110 \times 18 = €180,990$. Minn din is-somma jrid jitnaqqas il-manteniment li tħallas lill-attriċi għaliha personalment matul dan il-perjodu, u għalhekk: $€350 \times 12 \times 18 = €75,600$, biex jiġi li għadu dovut lill-attriċi f’dan ir-rigward: €105,390.’

68. Il-konvenut isostni li *‘m’hemmx għalfejn tkun awditur biex tinduna li n-negozju ta’ min ibigħ soft drinks bħala hawker fit-toroq ta’ Għawdex ma għadux wieħed bħal ma kien.’* Dwar il-qliġ il-Qorti taret periti ġudizzjarji sabiex jagħtu l-fehma tagħhom. Il-konvenut ma ressaq l-ebda argument li jista’ jikkonvinċi lill-Qorti li l-opinjoni tal-periti ġudizzjarji hi żbaljata u kellha tiġi skartata. Għalhekk dak l-ilment hu miċħud ukoll.

69. Konsegwentement u konformement ma’ dak hawn deċiż, il-kalkolu tal-likwidazzjoni tal-komunjoni tal-akkwisti li għamlet l-ewwel Qorti qiegħed jiġi rivedut kif ġej:-

Likwidazzjoni tal-komunjoni tal-akkwisti:

(a) <u>Immobbli:</u>		
Il-partijiet huma sidien ta' żewġ proprjetajiet:	(i) Id-dar fix-Xewkija, Għawdex	Stmata €200,000
	(ii) Id-dar fin-Nadur, Għawdex	Stmata €340,000 u li fuqha għad hemm dejn favur il-venditriċi ta' għaxart elef lira maltija (€22,330)
(b) <u>Mobbli:</u>		
Attiv:	għamara u diversi oġġetti oħra tad-dar li jinsabu fid-dar tax-Xewkija;	Valur <i>arbitrio boni viri</i>
	Vetturi fil-pussess tal-konvenut	€400 ³¹
	Vettura fil-pussess tal-attriċi	
	Lanċa bl-isem "Aphrodite's Dream" bl-aċċessorji kollha tagħha	€30,000
	Depożiti bankarji u investimenti oħra	€41,269
	Profitti magħmula min-negozju tal-konvenut minn kemm ilha li nfetħet din il-kawża	€361,980 b'dan illi kull parti għandha sehem ta' €180,990 iżda minn sehem l-attriċi jrid jitnaqqas il-manteniment li irċeviet għaliha matul l-istess perjodu, ossija, €75,600
Passiv:	djun	Lm10,000 dovuti mill-partijiet fi kwoti ugwali lill-eredi ta' omm l-attriċi in konnessjoni max-xiri tal-fond fi Triq Hida, in-Nadur

Assenjazzjoni tal-Beni formanti parti mill-Komunjoni tal-Akkwisti.

70. Permezz tat-tieni aggravju l-appellanti ilmentat dwar il-mod kif ġew assenjati l-beni immobbli u mobbli li hemm fil-komunjoni tal-akkwisti. L-aggravju tagħha huwa limitat għall-parti segwenti tad-deċiżjoni appellata:

³¹ Din hija l-istima tal-Ford Truck; il-vetturi l-oħra mhux stmati.

‘billi hemm differenza ta’ €140,000 fil-valur taż-żewġ fondi mmobbli, wara li jitnaqqsu d-differenzi fil-valuri/ammonti attribwiti, l-konvenut għandu jgħaddi lill-attriċi s-somma bilanċjali ta’ tmint elef ewro (€8000), biex tagħmel tajjeb għal sehemha mill-investimenti/depożiti bankarji, mill-profitti tan-negozju tiegħu għat-18 il-sena li ilhom għaddejjin dawn il-proċeduri, mill-valur tal-lanċa li sejra tiġi assenjata lilu, u mill-valur tal-vetturi kummerċjali fil-pussess tal-konvenut li wkoll sejr in jiġu assenjati lilu.’

71. Skont l-appellanti, il-konvenut għandu jhallasha €75,683 kif ukoll kumpens *arbitrio buoni viri* tad-differenza fil-valur tal-lanċa għaliex kienet tintuża minnu biss.

72. L-appellanti tgħid li ma tistax tifhem kif l-ewwel Qorti waslet għal dik il-konklużjoni ladarba l-konvenut ġie assenjat ukoll id-dar fix-Xewkija, id-depożiti bankarji u investimenti oħra ntestati f’ismu, il-lanċa bl-isem *Aphrodite’s Dream*, għamara u oġġetti oħra fid-dar tax-Xewkija u l-vetturi kummerċjali kollha.

73. L-attriċi jidher li qiegħda tinsa s-somma ta’ €75,600 manteniment, liema somma trid titnaqqas mill-profitti tan-negozju. Il-manteniment kien qiegħed jithallas mill-qliġ tan-negozju. Ammont li tnaqqas mill-ewwel Qorti (ara paragrafu (vi) ta’ fol. 8 tas-sentenza) u li dwaru m’hemmx aggravju. L-aggravju dwar il-manteniment (it-tielet aggravju) kien limitat għall-perjodu ta’ seba’ (7) snin b’senja mill-1 ta’ April 2019 u li matulhom l-ewwel Qorti ordnat lill-konvenut sabiex iħallas lill-attriċi.

74. Bis-sentenza appellata, il-beni formanti parti mill-komunjoni tal-akkwisti, ġew assenjati kif ġej:-

Il-mara		Ir-raġel	
id-dar fi Triq Hida, in-Nadur	€340,000	id-dar numru 9, Triq il-Bennejja, Xewkija	€200,000
I-ġhamara u oġġetti oħra fil-kamra tat-taraġ fid-dar tax-Xewkija u l-kamra tas-sodda tal-kewba bi gwardarobba b'sitt bibien fl-istess dar		I-ġhamara u oġġetti oħra fid-dar tax-Xewkija, li ma ġewx assenjati lill-attriċi	
il-vettura Opel Astra		id-depoziti bankarji/investimenti ntestati f'ismu	€41,269 ³²
		il-lanċa bl-isem "Aphrodite's Dream", bl-aċċessorji kollha tagħha	€30,000
		I-vettura Kia Avella, u I-vetturi kummerċjali msemmija hawn fuq	€400 ³³
Qliġ min-negozju minn meta kienet preżentata l-kawża	€180,990	Qliġ min-negozju minn meta kienet preżentata l-kawża	€180,990
Somma mħallsa lill-attriċi bħala manteniment li l-qorti tqis li sar mid-dħul tan-negozju	- €75,600		
dejn	-€11,165	dejn	-€11,165
Bilanċ dovut lill-attriċi skond l-ewwel Qorti	€8,000		
Total	€442,225	Total	€441,494

75. Għalkemm l-oġġetti assenjati lill-konvenut huma aktar numerużi minn dawk assenjati lill-attriċi, m'hemmx prova in atti li l-valur

³² Valur aġġustat skont dak deċiż f'din is-sentenza.

³³ Din hija l-istima tal-Ford Truck; il-vetturi l-oħra mhux stmati.

tal-għamara u vetturi assenjati lir-raġel jiswew aktar minn dawk assenjati lill-attriċi, kif allegat. F'kull każ il-Qorti rat ir-riferta tal-mandat ta' deskrizzjoni a fol. 708 *et seq.*³⁴ u ma jidrilhiex li dan huwa l-każ. Riferta li saret fil-11 ta' Awissu 2003 u għalhekk wieħed jista' japprezza x'valur għandhom il-mobbli li jissemmew f'dak id-dokument. Il-partijiet ilhom snin twal għaddejnin b'din il-kawża u kellhom l-opportunità kollha jressqu kull prova fir-rigward. Għalhekk, safejn jirrigwarda l-oġġetti u għamara fid-dar tax-Xewkija u l-vetturi assenjati lill-partijiet, din il-Qorti sejra tqis li dawn inqasmu f'valur indaqs bejniethom.

76. Il-Qorti diġa' laqgħet *in parte* t-tielet aggravju tal-appell inċidentali tal-konvenut u rriduċiet id-depoziti bankarji/investimenti intestati f'ismu għas-somma ta' €41,269 mis-somma ta' €50,586 stabbilita mill-ewwel Qorti li fiha kien hemm inkluż is-somma ta' €9,137 relatata mal-life policy.

77. Jekk kollox jibqa' kif inhu l-konvenut ikun irċieva nofs sebat elef mitejn disgħa u sittin ewro (€7,269) iktar mill-attriċi, ċioe` €441,494 - €434,22 (ovvjament m'hemmx inkluż is-somma ta' €8,000 li llikwidat l-ewwel Qorti li tissemma fit-tabella f'para. 73 ta' din is-sentenza). Sabiex kull wieħed minnhom ikun irċieva ġid b'valur ugwali, l-attur irid jagħti lill-attriċi s-somma ta' tliet elef sitt mija u erba' u tletin ewro u ħamsin

³⁴ Proċess **John Spiteri v. Caroline Spiteri** (13/2011).

ċenteżmu (€3,634.50) li hu nofs €7,269. B'dak il-mod kull wieħed minnhom ikun irċieva ġid b'valur ta' €437,859.50.

78. Hemm ukoll il-pretensjoni tal-attriċi li għandha jedd għall-kumpens għall-użu tad-dgħajsa matul il-proċeduri ta' separazzjoni. Bl-istess mod hija kienet qiegħda ttrissjedi fid-dar tan-Nadur li wkoll tiffirma parti mill-komunjoni tal-akkwisti. Dan apparti li ma jirriżultax li l-attriċi qatt għamlet talba lill-ewwel Qorti dwar l-użu tad-dgħajsa.

79. Mas-somma ta' €3,634.50 għandha tiżdied somma li ttririfletti sehem l-attriċi mill-valur tan-negożju, u li l-ewwel Qorti kkonkludiet li ma kienx dovut għaliex in-negożju hu parafernali tal-konvenut. L-attriċi ssostni li l-Qorti għandha tibbaża fuq l-opinjoni ta' Brian Tonna li kien inħatar bħala espert. Wara li l-Qorti qrat dak li xehdet id-difensur tal-konvenut fir-rigward tal-perit tekniku (seduta tat-2 ta' Ġunju 2011)³⁵, mhijiex ser issegwi dik l-opinjoni. Hu veru li fl-istess seduta Tonna ċaħad dak li xehdet Dr. Formosa, madankollu f'mument minnhom qal.³⁶

“niċħad mija fil-mija. Le u lanqas niftakar onestament għax jekk kellimtha fuq xi affarijiet oħrajn, u lanqas naf. Onestament, ma nistax niċħad li jien qatt ma tkellimt magħha, jew inkellha t-telephone tiegħi qatt ma ntuża. Dik definitely not. Pero' jiena magħha diskors fuq Caroline Spiteri kif qalet hi, żgur ma għidtx. Niċħad. Kategorikament niċħad, assolutamente”.

³⁵ Fol. 964 et seq.

³⁶ Fol. 967.

80. Filwaqt li l-Qorti tara sens ta' indeċiżjoni fil-mod kif xehed Tonna dwar jekk tkellimx mal-avukat difensur tal-konvenut, id-deposizzjoni ta' Dr. Formosa hi ċara, skjetta u turi konvinzjoni f'dak li qalet ix-xhud. Il-Qorit ma sabet l-ebda sens ta' indeċiżjoni. Gialadarba l-Qorti tqis li Dr. Formosa hi ferm iktar kredibbli fil-mod li xehdet, ser tiskarta għal kollox ir-rapport ta' Brian Tonna. Hu minnu li kien ikun iktar korrett u floku jekk Dr. Formosa minnufih tgħarraf lill-Qorti u titlob li jingħata provvediment, u mhux tressaq l-ilment wara l-pubblikazzjoni tar-rapport. Madankollu, dan ma jnaqqasx mill-kredibilità ta' Dr. Formosa għar-raġuni li diġa` ssemmiet.

81. Dan apparti li fil-kawża 13/2011 kienu nħatru periti addizzjonali li kkonkludew li l-valur tal-avvjament kien ta' mija u erbgħin elf seba' mija u tmienja u sittin ewro (€140,768)³⁷. Dan bażat fuq qligħ dikjarat mill-konvenut u aġġustat mit-Tax Complaine Unit. Jekk il-Qorti kellha taddotta dik il-fehma jkun ifisser li l-attriċi għandha jedd għal €70,384. Ovvjament m'hemmx ċertezza dwar kemm jiswa n-negożju u kollox jiddependi miż-żmien meta ssir l-istima u fir-realtà x'jiġri jekk jinbiegħ. L-istima tal-periti perizjuri hi bażata fuq qligħ bejn is-sena 2004 u 2011, u għalhekk għaddew is-snin. Dan apparti li m'hemmx tagħrif dwar kif it-Tax Compliance Unit waslet għal dawk iċ-ċifri li jissemmwew fir-

³⁷ Fol. 1143 tal-proċess 13/2011.

rapport. Għalhekk hemm element ta' incertezza. Fiċ-ċirkostanzi l-Qorti ser tillikwida *arbitrio boni viri* s-somma ta' **ħamsa u tletin elf ewro (€35,000)** li l-konvenut għandu jħallasha. Li jinbiegħ in-negożju bl-irkant, kif ippropona l-konvenut fin-nota ta' sottomissjonijiet li ppreżenta fl-ewwel Qorti, m'għandux ikun. Fl-ewwel lok m'hemm l-ebda garanzija li n-negożju jinbiegħ. Inoltre, il-konvenut ilu snin twal imexxi n-negożju u għalhekk għandu jiġi assenjat lilu, imbagħad jagħmel bih dak li jrid.

82. Għaldaqstant, il-konvenut għandu jħallas lill-attriċi s-somma ta' **tmienja u tletin elf sitt mija u erbgħa u tletin ewro u ħamsin ċenteżmu (€38,634.50)**, cioè` €3,634.5 + €35,000.

II-Kap tal-Ispejjeż.

83. L-ewwel Qorti ddeċidiet:

“L-ispejjeż tal-kawża, inklużi dawk dwar it-talba għad-divorzju, għandhom jiġu sopportati mill-attur, ħlief għal dawk tad-diversi periti komputisti nominati, li għandhom jiġu ssoportati ugwalment mill-kontendenti, in kwantu li t-tnejn li huma ma setgħux ma kinux jafu li dan in-negożju jappartjeni lill-assi parafernali tal-attur, u konsegwentement it-talba biex jiġi stabbilit il-valur tal-avvjament tan-negożju tiegħu kienet inutli”.

84. Il-konvenut ilmenta li m'għandux jagħmel tajjeb għall-ispejjeż taż-żewġ kawżi. Qal li l-ispejjeż taż-żewġ kawżi telgħu sostanzjalment u fil-mori tal-kawża l-inkwiet tiegħu kien li l-attriċi qiegħda ittawwal il-kawżi biex tibqa' tirċievi l-manteniment, u f'dan irnexxielha

ghaliex tawlet il-kawża għal għoxrin sena. Isostni li hu ingust li jkollu jagħmel tajjeb għall-ispejjeż tal-kawża li l-attriċi irnexxielha ittawwal għal għoxrin sena.

85. Wara li l-Qorti qrat l-atti, m'għandhiex dubju li ż-żewġ partijiet ikkontribwew bis-sħiħ sabiex din il-kawża damet dawn is-snin kollha.

86. Wieħed irid jiftakar li l-ħtija għat-tifrik taż-żwieġ kienet tal-konvenut. Hu veru li mill-provi irriżulta li l-attriċi kellha relazzjoni ma' raġel ieħor, iżda m'hemmx prova li dik ir-relazzjoni bdiet qabel is-sena 2000. Il-provi li hemm jindikaw li dik ir-relazzjoni bdiet wara li ż-żwieġ kien diġa` tkisser. Li l-konvenut jargumenta li l-familja qatt ma naqasha xejn mill-aspett materjali, ma jtaffix mill-ħtija tiegħu. Li wieħed jipprovdli għal bżonnijiet materjali mhuwiex l-uniku obbligu li jgħib miegħu ż-żwieġ.

87. Minħabba dak li ser tiddeċiedi l-Qorti dwar il-manteniment, ikun floku li l-appellata tagħmel tajjeb għall-ispejjeż relatati mat-talba numru sitta taċ-ċitazzjoni.

88. Għal dak li jikkonċerna spejjeż tar-rapporti, m'hemmx bażi sabiex il-Qorti tibdel dak li ordnat l-ewwel Qorti b'referenza għall-interessi tal-konvenut. Fil-fatt kien il-konvenut biss li appella minn dak il-kap.

Għal dawn ir-raġunijiet:-

1. Tiddeċiedi l-appell tal-attriċi billi:-

i. Tilqa' l-ewwel aggravju u tvarja s-sentenza tal-ewwel Qorti u tikkonferma li l-avvjament tan-negozju jifforma parti mill-komunjoni tal-akkwisti.

ii. Sa fejn kompatibbli ma' dak li ntqal hawn fuq tilqa' t-tieni aggravju u tvarja s-sentenza tal-ewwel Qorti fis-sens li l-konvenut għandu jhallas lill-attriċi s-somma ta' **tmienja u tletin elf sitt mija u erbgħa u tletin ewro u ħamsin ċenteżmu (€38,634.5)** kif spjegat hawn fuq. Min-naħa l-oħra tordna li l-attiv u passiv jinqasmu bil-mod spjegat f'paragrafu 74 f'din is-sentenza, filwaqt li n-negozju jgħaddi għand il-konvenut.

iii. Tiċċhad it-tielet aggravju.

2. Tiddeċiedi l-appell inċidentali tal-konvenut billi:-

i. Tilqa' l-aggravju dwar il-manteniment u minflok tvarja s-sentenza tal-ewwel Qorti u tiddikjara li l-ebda manteniment mhu dovut lill-attriċi (ara s-sentenza fl-ismijiet inversi li ngħatat illum). Għalhekk tiċċhad it-talba tal-attriċi għall-ħlas ta' manteniment għaliha.

ii. Sa fejn kompatibbli ma' dak li ntqal hawn fuq tilqa' parzjalment ir-raba' aggravju fis-sens li mil-likwidazzjoni tal-komunjoni tal-akkwisti għandha titnaqqas is-somma ta' disat elef tlett mija u sbatax-il ewro (€9,317) valur tal-polza ta' assikurazzjoni li l-ewwel Qorti assenjat lill-konvenut.

iii. B'referenza għall-aħħar aggravju tilqa' parzjalment l-aggravju u tvarja s-sentenza tal-ewwel Qorti fis-sens li l-attriċi għandha tagħmel tajjeb għall-ispejjeż relatati mas-sitt talba taċ-ċitazzjoni.

iv. Tiċċhad il-kumplament tal-aggravji tal-konvenut.

3. Għall-kumplament tikkonferma s-sentenza tal-ewwel Qorti.

4. Spejjeż tal-appell u appell inċidentali jinqasmu in kwantu għal tlett kwarti ($\frac{3}{4}$) a karigu tal-konvenut u kwart ($\frac{1}{4}$) a karigu tal-attriċi.

Giannino Caruana Demajo
President

Tonio Mallia
Imħallef

Anthony Ellul
Imħallef

Deputat Registratur
rm